

met deze orde en met de religie zou zijn toegegaan, indien *geene* zonde ons geslacht vergiftigd had, en er alzo geen Kerk of Staat ware opgetreden. Men zegge niet, dat dit een ijdele vraag der nieuwsgierigheid is, waarop toch niemand een afdoend antwoord geven kan. Zoo althans bedoelen wij die vraag niet. Maar gelijk de arts zich omtrent de geaardheid en de werking van een krankheid dan eerst vergewissen kan, zoo hij een rechte voorstelling heeft van het lichaam in zijn gezonden staat, en van de werkingen der verschillende organen bij gezonden toestand, zoo ook is het hier niet wel mogelijk zich omtrent Kerk en Staat een heldere voorstelling te vormen, indien men zich niet met ernst afvraagt, hoe het zou zijn toegegaan indien de menscheid gaaf en in gezonden staat ware gebleven. Goede pathologie onderstelt juist kennis van de normale anatomie en van de normale physiologie of levensleer. Ook is het onjuist gesproken, dat we alle gegevens zouden missen, om op die vraag een antwoord te geven. Tweeërlei toch komt ons hierbij te hulpe. Voor eerst onze kennis van hetgeen den mensch onderscheidenlijk in en na de Schepping gegeven is, en ten andere onze kennis van hetgeen in de nieuwe menscheid op de nieuwe aarde zal uitkomen. Wat in de Schepping gegeven werd, staat nog buiten verband met de zonde, terwijl omgekeerd wat den mensch eerst na de Schepping geschonken werd, met de zonde verband houdt. En zoo ook, wat 's menschen leven zal zijn na het verdwijnen der zonde, wijst terug op den aard van zijn leven vóór de zonde. Het is toch één en hetzelfde menscheit leven, dat uit de Schepping opkwam, door de zonde bedorven werd, en eens in heerlijkheid door herschepping hersteld staat te worden.

Hierop nu ingaande moet, wat Kerk en Staat betreft, ten principale de aandacht gevestigd worden op 's menschen onderling samenleven. Op een vergeten eiland waar slechts één mensch leefde, zou geen Overheid kunnen optreden en geen Staat zich kunnen vormen. Voor het begrip van Overheid en Staat is de onderstelling noodig van *veelen* die samenleven. Dan toch eerst kan er sprake zijn van een die over de anderen als Overheid gesteld wordt, en van aller saamverbinding tot een Staat. En in de gemiddelde Kerk geldt nu precies hetzelfde. De eenling op het verlaten eiland zou geen saamvergadering der geloovigen kunnen houden. Instelling van eenig ambt zou onmogelijk zijn. En geen kerk zou zich kunnen openbaren. Er zou in dien eene, zoo hij wedergeboren ware, wel een verschijning van de Kerk als organisme zijn, maar van een kerkelijke institut kon geen sprake wezen. We hebben dus het volste recht om te zeggen, dat zoowel de Staat als de geïnstitueerde Kerk begrippen zijn, die zich eerst verstaan laten, waar sprake is van de *onderlinge samenleving der menschen*. Zelfs kunnen we nog verder gaan, en stellen, dat er een zeker aantal menschen moeten samenleven, om het optreden van Staat en Kerk mogelijk te maken. En dit getal is nu wel niet precies aan te geven. Men kan niet zeggen voor het optreden van een Staat zijn minstens 10.000 personen noodig, en voor het optreden van een geïnstitueerde Kerk minstens 100 leden. Maar al is de strikte bepaling van dat cijfer ondoenlijk, toch gevoelt een ieder wel, dat tien personen te weinig zijn om een Staat te vormen, en dat drie niet wel een Kerk kunnen stichten. Zoolang slechts enkele personen saamleven, die als gezin of familie verbonden zijn, komt noch de Staat noch de Kerk als institut tot haar recht. Om een Staat te vormen moet zeker aantal families, en om een Kerk te institueren een zeker aantal gezinnen saamwerken. Men moet gevoelen dat men de gewone grens van het gezins- en familie-leven overschrijdt, en dat er behoefte is aan een vereeniging of saambinding, die niet meer door het gezins- of familieverband gedekt wordt. Men kan dus zeggen, dat de formatie van Staat en Kerk uitgaat van de onderstelling, dat er zulk een saamleven van menschen onderling is, dat breeder kring vormt dan het leven in het gezin of het leven in een enkele familie. Staat en Kerk gaan dus beide uit van den regel, dat er ook buiten het gezins- en familieverband, een saamleven van menschen onderling moet zijn, zoowel in het burgerlijke als in het religieuze leven, en dat voor deze saamleving zekere ordening noodig en onmisbaar is. Die ordening, dat verband geeft dan op burgerlijk terrein het *Staatsleven*, en op religieus terrein het *Kerkelijk leven*.

Ook buiten zonde echter zou dezelfde behoefte aan regeling voor het saamleven, zoowel burgerlijk als religieus bestaan hebben, en zoo staan we dan voor de vraag, op wat wijs, bij ontstentenis van zonde, en dus ook van Staat en Kerk, dit geordend saamleven zou verwezenlijkt zijn. Op die vraag nu is in het gemeen te antwoorden, dat een gebroken arm of een gebroken been door een verband in het lid moet worden gehouden, maar dat in normalen toestand armen en beenen vanzelf in het lid worden gehouden door de werking van het lichaamslijf organisme. De banden van het Zevengesternte en de strengen van den Orion, en „de Wagen met zijn kinderen”, zegt de Heere tot Job, houd Ik saam, en gij kunt ze niet losmaken. En juist zoals God in het gezonde lichaam met zijn almachtige hand de verschillende leden in het lid houdt, en de sterrengroepen in haar stand bevestigt, zoo ook zou buiten zonde de orde des saamlevens vanzelf in stand zijn gehouden door Gods almachtige kracht.

„Wandelingen onder degenen die voor God staan.”

Zoo zegt de Heere der heirscharen: Indien gij in mijne wegen zult wandelen, en indien gij mijne wacht zult waarnemen, zoo zult gij ook mijn huis richten, en ook mijne voorhoven bewaren; en Ik zal u wandelingen geven onder deze, die hier staan. Zach. 3: 7.

Onder „hen die voor God staan,” wordt ons het heil der engelen geteekend, dat in zijn staat voor den Troon zijn vaardigheid en gezindheid uitdrukt, om het hoog bevel dat naar hen uitgaat, ten uitvoer te brengen.

Hun aard is niet „heerschend”, maar „dienend”, en het is juist in de voorstelling van den voor Gods Troon staanden engel, dat dit „dienend” karakter tot uitdrukking komt.

De gezaligde uitverkorenen „dienen” ook wel, maar hun wordt tevens gegeven dat ze met Christus zitten op zijn Troon, en *zitten* is teken van meerderheid, van heerschappij.

Om te doen uitkomen dat aan den verhoogden Heiland een naam boven allen naam is gegeven, wordt ons gezegd, en door ons beleden, dat hij is „*zittende* aan de rechterhand Gods.”

Als het nu in de profetie van Zacharia tot Jozua heet, dat de Heere hem geven zal „wandelingen onder degenen die voor God staan”, dan zegt dit, dat de scheiding tusschen het leven hier en het leven daarboven ten deele voor hem zal worden te niet gedaan.

Jozua zelf is nog op aarde, de engelen die voor God staan, zijn in den hemel. En nu zal Jozua desniettemin gemeenschap hebben met dat hoogere leven om Gods Troon. Hij zal er nog niet *wonen*, nog niet duurzaam vertoeven, want de stad zijner woning is nog deze wereld. Maar gelijk de bewoner der onmurde steden, om frische lucht in te ademen en van Gods rijke natuur te genieten, na volbrachte dagtaak, de stadspoort doorsloopt, om *wandelingen* daarbuiten te hebben, zoo zal het ook met Jozua zijn.

Hij zal nog wonen op aarde, maar gedurig zal hij, om de aardsche beklendheid te ontvluchten, en frische zielslucht in te ademen, uit deze wereld uitgaan en met zijn geest *wandelingen* onder de engelen voor Gods Troon hebben, om door dien toegang tot Gods Troon versterkt, tot zijn levenstaak hier beneden terug te keeren.

Die wandelingen nu onder de geesten voor Gods Troon, kan Jozua niet zichzelf nemen. Ze moeten hem *gegeven* worden. Immers, tot de naaste omgeving van den Troon heeft niemand toegang, dan die is toegelaten.

Daarom staat er: „Ik, zoo zegt de Heere, zal u wandelingen geven onder hen die hier staan.”

En al is het nu zoo, dat dit heilig voorrecht hier uitsluitend aan Jozua, in zijn hoedanigheid van hogepriester, wordt toegezegd, dit gold alleen onder het Oud Verbond als uitsluiting en beperking. Onder het Nieuw Verbond heeft al wie in Christus is, de *zalving* van den Heilige, en een ieder verloorde heeft thans zijn plaats in het koninkrijk priesterdom, en mag als *priester* naderen voor zijn God.

Toch moet er een reden, een oorzaak zijn, waarom God de Heere zulks in dien vorm aan Jozua toezende.

Op zichzelf zoude ge verwacht hebben, dat er stond: Ik zal u de toelating, den toegang geven, tot den Troon der genade, tot Mij als uw God, tot het hart van uw Vader die in den hemelen is.

Doch dit staat er niet.

Er wordt niet van regelrechte gemeenschap met het Eeuwige Wezen, maar van wandelingen onder de engelen gesproken. Beteekene dit nu in strekking al hetzelfde, toch wijkt het af in den vorm van uitdrukking, en het is hierop juist, dat zich onze aandacht richt.

De diepste drang der mystiek richt zich altoos op gemeenschap met het Eeuwige Wezen zelf, doch brengt dan ook het gevaar met zich, dat de ziel in haar heimwee tot in het Wezen Gods wil doordringen, en juist daardoor vervalt tot gruwame heiligheden.

Helaas, de historie der mystieken weet er maar al te droef van te verhalen. Wat op die wijs met den geest begon, vermengde ten slotte geest en vleesch, door de grenzen tusschen God en zijn scheepsel niet te eerbiedigen.

En juist dat gevaar nu wordt hier afgewend, doordien God de Heere heenwijst op de *levenswereld* om zijn Troon.

De tegenstelling is niet: God en de wereld, maar heel anders: *onze arme levenswereld* hier op aarde en de *rijke levenswereld* die daarboven om Gods Troon is. Juist zoals ons de heilige apostel de tegenstelling maakt als hij zegt: „Indien gij dan met Christus opgewekt zijt, zoo zoekt de dingen die boven zijn, waar Christus is, zittende ter rechterhand Gods. Bedenkt de dingen die boven zijn, niet die op de aarde zijn.” Of wilt ge, wat in den brief aan de Hebrëen heet: het *beter vaderland*, staande tegenover het *vreemdelingschap* in de wereld hier beneden.